

Nieuwsbrief februari 2016

Gezondheidsonderzoek gebruik gevaarlijke stoffen bij Defensie; POMS, chroom-6 en CARC

In deze nieuwsbrief:

- Waar staan we in het onderzoek?

Stappen 1 tot 5 in het onderzoek

Stap 3 en 4 van het onderzoek:
Deelonderzoeken vastgesteld en
in volle gang

Uw bijdrage voor het onderzoek

- Introductie Inhoudelijke
Klankbordgroep

Deelnemers Inhoudelijke
Klankbordgroep

Toetsen en adviseren

- Voortgangsbijeenkomsten

Focusgroepgesprekken met
nabestaanden

- Het onderzoek in beeld

Het RIVM coördineert het zogenaamde historische onderzoek naar het werken met chroomhoudende verf en CARC door (ex-)medewerkers van Defensie en wat dit kan betekenen voor hun gezondheid.

Waar staan we in het onderzoek?

Momenteel zijn de onderzoekers aan de slag met het onderzoeken en beantwoorden van de onderzoeksvragen binnen het historische onderzoek.

Stappen 1 tot 5 in het onderzoek

De **eerste** stap was het helder krijgen van alle vragen die leven en onderzocht moeten worden. Hiervoor zijn vragen verzameld bij alle belanghebbenden via focusgroepgesprekken en een online vragenlijst. Ook zijn vragen meegenomen die zijn gesteld tijdens voortgangsbijeenkomsten van Defensie en via de e-mail. Dit resulteerde in meer dan 1.400 vragen. Het RIVM heeft deze 1.400 vragen gebundeld in enkele tientallen onderzoeksvragen. Dat was de **tweede** stap. De Paritaire Commissie heeft de vragen vastgesteld en besloten in welke volgorde de vragen onderzocht worden. De vastgestelde onderzoeksvragen zijn door de onderzoekers uitgewerkt in een onderzoeksplan. Inmiddels zijn tien onderzoeksplannen vastgesteld door de Paritaire Commissie (zie hieronder). Hiermee is stap **drie** afgerond, tenzij er nieuwe deelonderzoeken en daarmee onderzoeksplannen bijkomen.

Momenteel zijn we bij stap **vier** in het onderzoek: het onderzoeken en beantwoorden van de onderzoeksvragen. Tenslotte zal stap **vijf** gaan over de communicatie over de resultaten vanuit de deelonderzoeken.

Stap 3 en 4 van het onderzoek: Deelonderzoeken vastgesteld en in volle gang

Het onderzoek omvat veel verschillende soorten onderzoeksvragen en is daarom onderverdeeld in 10 deelonderzoeken. Elk deelonderzoek heeft een eigen onderzoeksplan. De onderzoeksplannen zijn opgesteld door de onderzoekers van het RIVM, de Universiteiten van Utrecht en Maastricht en TNO. De plannen zijn getoetst door de Inhoudelijke Klankbordgroep en vastgesteld door de Paritaire Commissie.

In de onderzoeksplannen zijn de onderzoeksvragen verwerkt en is beschreven hoe lang het beantwoorden van de vragen kan gaan duren. Ook de manier waarop het onderzoek wordt uitgevoerd, wie de onderzoekers zijn en wat het onderzoek naar schatting gaat kosten, staat beschreven in de plannen.

De tot nu toe vastgestelde deelonderzoeken zijn gericht op chroom-6 en POMS-locaties. Later zal ook onderzoek gedaan worden naar CARC en andere Defensie-locaties. De Paritaire Commissie stelt vast wat onderzocht wordt en in welke volgorde.

De tot nu toe vastgestelde deelonderzoeken zijn:

- Manier van onderzoek doen:
Zorgen voor een begrijpelijke taakomschrijving van het onderzoek en de betrokken partijen, transparantie over de werkwijze binnen het onderzoek en de communicatie.
- Algemene vragen chroom-6 en CARC en samenstelling van de gebruikte producten door (ex-)medewerkers van Defensie:
Beantwoording van de algemene vragen over chroom-6 en CARC. Daarnaast ook beantwoording van vragen over de samenstelling van chroomhoudende verf en CARC die gebruikt zijn door (ex-)medewerkers van Defensie.
- Blootstelling:
Het in kaart brengen van de blootstelling aan gevaarlijke stoffen van (ex-)medewerkers van POMS-locaties.
- Brononderzoek naar de schadelijke gezondheidseffecten van chroom-6:
Onderzoek naar wat bekend is in de wetenschap over de symptomen en aandoeningen die zijn gerapporteerd door belanghebbenden en de relatie met chroom-6.
- Het vóórkomen van sterfte, ziekten, aandoeningen en gezondheidsklachten onder ex-medewerkers van POMS-locaties:
Onderzoek naar hoe vaak en wanneer ziektes die in verband worden gebracht met blootstelling aan chroom-6 bij ex-medewerkers van POMS-locaties zijn opgetreden.
- Risicobenadering:
Onderzoeken of de door (ex-)medewerkers gerapporteerde gezondheidsproblemen veroorzaakt kunnen zijn door blootstelling aan chroom-6 tijdens werkzaamheden op POMS-locaties.

- Algemene vragen medische testen/onderzoek:
Antwoord geven op de vraag of blootstelling aan chroom-6 kan worden aangetoond in het lichaam. Ook wordt antwoord gegeven op de vraag of een bepaald gezondheidsprobleem het gevolg is van blootstelling aan chroom-6 en hoe dit is aan te tonen.
- Medische zorg voor het eigen personeel:
Toetsing of in de medische zorg voor ex-medewerkers van POMS-locaties voldoende rekening is gehouden met de risico's van het werken met gevaarlijke stoffen.
- Algemene vragen normen/recht op bescherming:
Het maken van een tijdslijn van het in de wetenschap bekend worden van gezondheidsschade door chroom-6. Het doel is te kijken hoe dit zich heeft vertaald in normen, gezondheidskundige adviezen, beschermingsmaatregelen en het monitoren van (ex-)medewerkers.
- Normen/recht op bescherming Defensie-situatie:
Inzicht geven in de toepassing en handhaving van wet- en regelgeving voor het gebruik van chroom-6 en CARC op POMS-locaties.

Alle vastgestelde deelonderzoeken zijn reeds gestart. De deelonderzoeken die zich richten op de analyse van documenten en het uitvoeren van wetenschappelijk literatuuronderzoek, kunnen naar verwachting vanaf de zomer van 2016 worden voltooid. De gesprekken met (ex-)medewerkers over de werksituatie zullen in het voorjaar worden gestart. De laatste stappen in het onderzoek kunnen pas worden gezet, zodra de voorafgaande deelonderzoeken zijn afgerond. Meer informatie over de deelonderzoeken en looptijden vindt u op de RIVM-website.

Het RIVM heeft voor de indeling in deelonderzoeken gekozen, zodat er zo gauw mogelijk antwoord op vragen komt en u niet hoeft te wachten tot het volledige onderzoek is afgerond. Daarbij zijn zorgvuldigheid en kwaliteit wel heel belangrijk. Het RIVM heeft dit hoog in het vaandel staan, maar ook de Inhoudelijke Klankbordgroep en Paritaire Commissie spelen daar een rol in.

Uw bijdrage aan het onderzoek

Voor het beantwoorden van de vragen is informatie van (ex-)medewerkers van Defensie en van nabestaanden nodig. Het RIVM heeft een goed beeld van de praktijk nodig. Daarvoor zal met zoveel als nodig (ex-)medewerkers van verschillende locaties worden gesproken. En ook met (ex-)medewerkers die in verschillende periodes werkzaam waren in verschillende functies. Daarnaast zal met nabestaanden contact worden gezocht.

Het RIVM stelt het ook op prijs als informatie en documenten door (ex-)medewerkers en nabestaanden beschikbaar worden gesteld. De informatie en documenten kunt u doorsturen naar het Informatiepunt Chroom-6 en CARC.

- > De vastgestelde onderzoeksplannen kunt u vinden op de RIVM-website:
http://www.rivm.nl/Onderwerpen/C/Chroomhoudende_verf_en_CARC/Het_onderzoek/Stap_4_Onderzoeken_en_beantwoorden_van_de_onderzoeksvragen
- > De vastgestelde onderzoeksvragen kunt u vinden op de RIVM-website:
http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Algemeen_Actueel/Uitgaven/Milieu_Leefomgeving/Onderzoeksvragen_%E2%80%9CGezondheidsonderzoek_gebruik_gevaarlijke_stoffen_bij_Defensie_POMS_chroom_6_en_CARC%E2%80%9D
- > Meer informatie over de Paritaire Commissie:
<https://www.informatiepuntchroom6.nl/overig/paritaire-commissie/>
- > Meer informatie over de Inhoudelijke Klankbordgroep:
http://www.rivm.nl/Onderwerpen/C/Chroomhoudende_verf_en_CARC/Inhoudelijke_Klankbordgroep
- > De website van het Informatiepunt Chroom-6 en CARC:
<https://www.informatiepuntchroom6.nl/>

Introductie Inhoudelijke Klankbordgroep

De Inhoudelijke Klankbordgroep toetst de wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek. Daarnaast geven de deelnemers advies aan de onderzoekers over de onderzoeksplannen, de uitvoering van het onderzoek en de resultaten. Ook bewaken de deelnemers dat het onderzoek aan blijft sluiten bij wat leeft onder (ex-)medewerkers en nabestaanden.

Deelnemers Inhoudelijke Klankbordgroep

De deelnemers zijn deskundigen die zijn aangedragen door de verschillende belanghebbenden: vakbonden, letselschade-experts, ministerie van Defensie en het RIVM. De deelnemers zijn deskundigen die werkzaam zijn in de medische, wetenschappelijke en juridische wereld. De deelnemers van de Inhoudelijke Klankbordgroep hebben een verklaring van belangen ondertekend. Dit geeft onder andere aan dat zij transparant zijn over hun belangen en vertegenwoordiging. Wie de deelnemers precies zijn, kunt u lezen op de RIVM-website.

Toetsen en adviseren

In het najaar van 2015 heeft de Inhoudelijke Klankbordgroep advies gegeven over de onderzoeksplannen. De onderzoekers leggen op hun beurt verantwoording af aan de Paritaire Commissie over wat zij met de adviezen

van de Inhoudelijke Klankbordgroep doen. De tien onderzoeksplannen zijn inmiddels vastgesteld door de Paritaire Commissie.

- > Meer informatie over de Inhoudelijke Klankbordgroep:
http://www.rivm.nl/Onderwerpen/C/Chroomhoudende_verf_en_CARC/Inhoudelijke_Klankbordgroep

Voortgangsbijeenkomsten

Het ministerie van Defensie heeft eind 2015 twee voortgangsbijeenkomsten georganiseerd voor ex-medewerkers. De bijeenkomsten vonden plaats op 24 november in Assen en op 26 november in Kerkrade. Het doel van de bijeenkomsten was om in gesprek te gaan met ex-medewerkers en om hen te informeren over de voortgang bij Defensie en het RIVM.

Het RIVM was op beide bijeenkomsten aanwezig en heeft verteld over de voortgang van het onderzoek. Ook konden ex-medewerkers van Defensie vragen stellen aan het RIVM.

Focusgroepgesprekken met nabestaanden

Tijdens de voortgangsbijeenkomsten gaven nabestaanden aan dat er te weinig aandacht naar hen uitgaat. Ook zij hebben zorgen of willen graag bijdragen aan het onderzoek en op de hoogte blijven. De vragen, informatie en ervaringen van nabestaanden kunnen heel anders zijn dan van (ex-)medewerkers. Het RIVM gaat in gesprek met nabestaanden. Mogelijk levert dit nieuwe vragen of informatie op voor het onderzoek.

Aan nabestaanden is gevraagd om zich te melden bij het Informatiepunt Chroom-6 en CARC. Zij zijn uitgenodigd om mee te doen aan een focusgroepgesprek speciaal voor nabestaanden.

Als u als nabestaande op een andere manier wilt bijdragen aan het onderzoek, dan kunt u dat ook aangeven bij het Informatiepunt Chroom-6 en CARC.

- > Verslagen van de voortgangsbijeenkomsten:
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/chroomverf/inhoud/verslagen-voorlichtingsbijeenkomsten-chroom-6>
- > De website van het Informatiepunt Chroom-6 en CARC:
<https://www.informatiepuntchroom6.nl/>

Het onderzoek in beeld

Hoe komt chroom-6 eigenlijk in het lichaam terecht? Wat is CARC nu precies? Wat is bekend over deze stoffen in de wetenschap? Hoe zit het onderzoek in elkaar? Op deze en andere vragen geven de video's van het RIVM een toelichting.

Het RIVM publiceert video's om informatie over complexe onderdelen van het onderzoek te verduidelijken. Inmiddels zijn er drie video's op de RIVM-website gepubliceerd.

- > Video over de totstandkoming van de onderzoeksvragen:
http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Algemeen_Actueel/Multimedia/Milieu_Leefomgeving/Video_Opstellen_onderzoeksvragen_voor_het_gezondheidsonderzoek_chroom_6_en_CARC
- > Animatievideo over wat bekend is in de wetenschap over chroom-6:
http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Algemeen_Actueel/Multimedia/Milieu_Leefomgeving/Video_Wat_is_er_in_de_wetenschap_bekend_over_chroom_6
- > Animatievideo over wat bekend is in de wetenschap over CARC:
http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Algemeen_Actueel/Multimedia/Milieu_Leefomgeving/Video_Wat_is_in_het_algemeen_bekend_over_Chemical_Agent_Resistant_Coating

Contactgegevens Informatiepunt Chroom-6 en CARC bij het CAOP

Registratie: <https://vragenlijst.caop.nl/chroom-registratie/>
E-mail: infoc6&carc@caop.nl
Telefoon: 070 376 54 76
Website: www.informatiepuntchroom6.nl

De openingstijden van het Informatiepunt zijn van maandag tot en met vrijdag tussen 9.00 en 17.00 uur.

Dit is een uitgave van:

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

februari 2016

De zorg voor morgen begint vandaag